

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Energiaosasto

Arto Rajala

ASiantuntijalausunto

25.2.2022

Eduskunnan talousvaliokunnalle

U 17/2022 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi uusiutuvien kaasujen, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoista (kaasumarkkina-asetus)**TAUSTA****Ehdotusten tausta**

Komissio antoi 15.12. 2021 ehdotuksen ns. kaasupaketista. Paketti sisältää **kolme ehdotusta: direktiivin ja asetuksen uusiutuvien kaasujen, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoista sekä metaaniasetuksen**. Kaasumarkkinadirektiivin ja –asetuksen osalta on kyse nykyisen direktiivin ja asetuksen uudelleenlaadinnasta. Ehdotus on **osa** laajempaa **55-valmiuspakettia**, jolla EU pyrkii tavoitteeseen vähentää kasvihuonekaasujen nettopäästöjä vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Ehdotusten tavoite

Ehdotusten tavoitteena on helpottaa uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen käyttöönottoa energiajärjestelmässä ja mahdollistaa siirtyminen pois fossiilisesta maakaasusta, jotta voidaan **saavuttaa EU:n ilmastoneutraaliuden tavoite vuoteen 2050 mennessä**. Lainsäädäntöpaketin päätavoitteina on helpottaa uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen käyttöönottoa, luoda markkinat vedylle ja lisätä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia ja kuluttajansuojaa. Komissio ehdottaa ensimmäistä kertaa vetymarkkinoita koskevaa lainsäädäntöä.

Ehdotusten keskeinen sisältö

Kaasumarkkina-asetus ja –direktiivi muodostavat toisiinsa sidoksissa olevan kokonaisuuden. Molempia tullaan **täydentämään** komission antamilla yksityiskohtaisilla verkkosäännöillä ja suuntaviivoilla, jotka annetaan **delegoituina säädöksinä ja täytäntöönpanosäädöksinä**.

Ehdotukset rakentuvat **nykyisen** maakaasumarkkina-asetuksen ja –direktiivin **pohjalle**, jota on **täydennetty** seuraavilla lisäelementeillä:

- **kuluttajansuojaa** koskevat säännökset vuoden 2019 sähkömarkkinadirektiivistä;
- **uusiutuvien kaasujen verkkoonpääsyä** koskevat säännökset;
- **vetymarkkinoita** koskevat säännökset;
- kaasun toimitusvarmuusasetuksen muutokset **kaasun varmuusvarastoista ja vapaaehtoista yhteishankinnoista**.

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Valtioneuvoston kannan yleinen osuus **toistaa 55-valmiuspaketin kannan** (E 97/2021 vp).

Valtioneuvoston kanta painottuu asetuksen niihin osiin, jotka sisältävät uusia tai aiemmasta poikkeavia säännösehdotuksia.

Kaasu- ja vetymarkkinoita koskeva yleinen kanta

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti **myönteisesti kaasun sisämarkkinoiden kehittämiseen ja tiiviimpään integraatioon**. Sisämarkkinoihin voitaisiin edetä alueellisten markkinoiden kautta. Erityisesti **kansallisten ja alueellisten markkinoiden yhdistämistä toisiinsa tulisi helpottaa**. Tämä edistäisi kaasun tukkumarkkinoiden ja eri kaasulähteiden kilpailun toimivuutta sekä toimitusvarmuutta. Taustalla ovat kokemukset Suomen ja Baltian maiden yhteisen kaasumarkkina-alueen kehittämisessä havaituista vaikeuksista sekä muualla tapahtunut EU:n sisämarkkinoiden hidas yhdentymiskehitys.

Valtioneuvosto pitää **tärkeänä vähähiilisen kaasujärjestelmän edistämistä**. Puhtaan vedyn ja siitä tuotettavien polttoaineiden markkinat ovat tulevaisuudessa suomalaisille toimijoille tärkeitä ja niissä on merkittävä potentiaali. Valtioneuvosto pitää vetymarkkinoiden ja –infrastruktuurien operointia koskevia keskeisiä sääntelyehdotuksia hyvänä lähtökohtana vetymarkkinoiden sääntelylle. **Vetyinvestointien helpottamiseksi on tarpeen luoda kriteerit vetymarkkinoiden sääntelylle**. Valtioneuvosto kuitenkin painottaa, että vasta kehityksessä olevien vetymarkkinoiden osalta tulee pyrkiä **välttämään ylimitoitettuja sääntelyratkaisuja**, jotka loisivat perusteettomia esteitä uuden toimialan kehittymiselle.

Valtioneuvosto katsoo, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulisi olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia ja hyvin perusteltuja. Lähtökohtaisesti ehdotetut delegointisäännökset täyttävät nämä vaatimukset ja ovat pe-

rusteltuja. Valtioneuvosto **hyväksyy** voimassa olevaan kaasumarkkinalainsäädäntöön perustuvan periaatteen, **että komissiolle delegoitaisiin toimivaltaa antaa sitovaa tarkentavaa lainsäädäntöä** maakaasu- ja vetymarkkinoille delegoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten muodossa. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että ehdotukseen sisältyvien siirrettyä säädösvaltaa, täytäntöönpanosäädöksiä ja komiteamenettelyä koskevien säännösten osalta on syytä varmistua, että ne soveltuvat käyttötarkoitukseensa ehdotetuissa muodoissaan. Ehdotetun toimivallan siirron asianmukaisuutta arvioidaan neuvottelujen edetessä tarkemmin.

Kaasumarkkina-asetusta koskeva kanta

Ehdotus **vähintään 5 prosentin vetysekoitteisen maakaasun** mitoitusvaatimuksesta maakaasuverkoissa vuodesta 2025 lähtien on aikataulultaan haastava ja teknisesti kallis toteuttaa. Tämän vuoksi valtioneuvosto katsoo, että ehdotettua **mitoitusvaatimusta tulee pyrkiä lieventämään**.

Valtioneuvosto **kannattaa** lähtökohtaisesti komission ehdotusta, jonka mukaan **uusiutuvat ja vähähiiliset kaasut saavat tariffialennuksia** verkoissa ja varastoissa. Verkkoliiketoiminnan ja varastoinnin tulee kuitenkin pysyä taloudellisesti kannattavana myös vähähiilisten ja uusiutuvien kaasujen tapauksessa. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotettuja uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen **kiinteitä alennusprosentteja tulee arvioida tarkemmin** ennen kuin sitoudutaan velvoittavaan korkeaan tariffien alennukseen, joka aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia verkkoliiketoiminnasta ja varastoinnista vastaaville yrityksille ja loppuasiakkaille. Tämä on tärkeä näkökohta erityisesti jakeluverkoissa, joiden kulutuksen yksittäinen tuotantolaitos voi kattaa jopa pääosin.

Valtioneuvosto katsoo, että kaasumarkkina-asetusehdotuksen ja –direktiiviehdotuksen ristiriitaiset **säännösehdotukset siirtoverkonhaltijoiden eriyttämisestä** tulisi tarkentaa keskenään **yhdenmukaisiksi**. Asetus sisältää vaatimuksen kirjapidollisesta eriyttämisestä, mutta direktiivi edellyttää erillisiä verkkoyhtiöitä saman konsernin sisällä.

Asetusehdotuksessa esitetään **vetyverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston (ENNOH) perustamista**. Valtioneuvosto katsoo, että ENNOH:lle ehdotetut **tehtävät voitaisiin organisoida kustannustehokkaammin ja nopeammin** olemassa olevan **kaasuverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkon (ENTSO-G) kautta** edellyttäen, että vetyverkonhaltijat saisivat kaasuverkonhaltijoiden kanssa tasa-arvoisen aseman yhteisessä verkostossa. Valtioneuvosto voi kuitenkin hyväksyä tarvittaessa myös ENNOH:n perustamisen ja sille esitetyt vastaavat tehtävät, joita annetaan ENTSO-G:lle.

Valtioneuvosto katsoo, että ACERille ehdotettujen uusien tehtävien ja toimivaltuuksien antamistarve tulee arvioida kultakin osin yksilöllisesti painottaen sitä, että **tasapaino kansallisten sääntelyviranomaisten ja ACERin nykyisen roolin ja tehtävien välillä ei muutu merkittävästi eikä ehdotus siirrä merkittävästi toimivaltaa kansallisilta sääntelyviranomaisilta ACERille.**

Valtioneuvosto katsoo, että kaasun toimitusvarmuusasetukseen (EU) 2017/1938 sisältyvän kaasun toimitusvarmuusvarastoja koskevan ehdotuksen tulee ottaa huomioon jäsenmaissa tehdyt valmiustoimenpiteet ja mahdollistaa myös kaasulle vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttö varautumistarkoituksiin. Valtioneuvosto pitää kansallisen varautumisen kannalta **tärkeänä, että vaihtoehtoihin polttoaineisiin perustuvia kansallisia varautumistoimenpiteitä voidaan jatkaa myös tulevaisuudessa.** Valtioneuvosto myös katsoo, että kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaan laadittavien kansallisten riskiarviointien tulisi niihin liittyvien turvallisuusnäkökohtien vuoksi olla jatkossakin salassa pidettäviä.

Kaasuvarastojen täyttöasteella ja käytöllä on merkittävä vaikutus maakaasun ja myös sähkön markkinahintoihin koko EU-alueella. Valtioneuvosto katsoo, että komission kaasuvarastojen sääntelyyn ehdottamat muutokset eivät tuo käytännössä parannuksia kaasumarkkinoiden toimivuuteen. Valtioneuvosto pyrkii **edistämään kaasuvarastoja** ja niitä operoivia yrityksiä **koskevaa sääntelyä, joka helpottaisi markkinatoimijoiden pääsyä kaasuvarastoihin ja nostaisi kaasuvarastojen erityisesti markkinaehtoisesti toteutuvaa käyttöastetta.** Tämä koskee erityisesti direktiiviehdotusta, johon ei tältä osin ole ehdotettu merkittäviä muutoksia.